

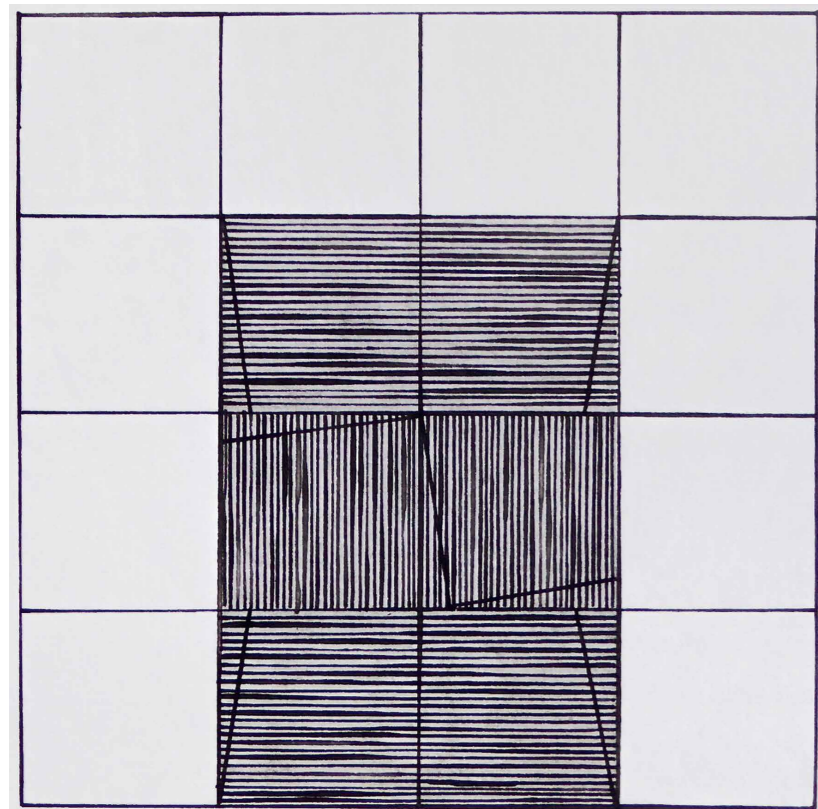
Látomások Bartók Béla 44 hegedűduójára

Haász István kiállítása

Csillaghegyi Evangélikus Egyházközség békásmegyeri temploma, Budapest

2018. február 18 – április 14.

Már írhattam funkciójukat veszített, egykori szakrális helyekről (pl. a Fővárosi Képtár / Kiscelli Múzeum, a szolnoki zsinagóga, az ipolysági Menora Saag Centrum Artis), ahol a parlagon hagyott belső tereket kortárs képzőművészeti kiállítások rendezésére hasznosítják, ám az egyedülálló, hogy

Haász István
BB 17-44, 2007-2017,
papír, tusrajz,
10×10 cm
© Bertalan László

egy működő vallási intézményben láthatunk ilyen tárlatot. Ilyen párját ritkító jelenség a DONÁTH LÁSZLÓ parókus lelkész által vezetett Csillaghegy-békásmegyeri evangélikus gyülekezet temploma, ahol most HAÁSZ ISTVÁN *Látomások Bartók Béla 44 hegedűduójára* című kiállítása látható. Az anyagot a művész 2018 februárjában mutatta be először a svájci Kunsthaus Interlakenben, ahol a megnyitón a Luzerni Fesztiválzenekar két művésze adta elő Bartók duóit.

Bartók 1931-ben két mélyhegedűre komponálta 44 duóból álló sorozatát, aminek majdnem mindegyik darabja eredeti népzenei témák alapján dolgoz fel magyar, szlovák, román, rutén, szerb és arab dallamokat. A sorozat – túlnőve eredeti pedagógiai célzatán – idővel hatásos előadási darabbá vált. Az átlagosan egy perces remekművekből két hegedűművész tucatnyit szólaltatott meg a tárlat megnyitóján, ahol több, mint 60 (!) látogató jelent meg február egyik álmos, fagyott vasárnapján. Helyszínünk, a templom az evangélikus vallásra jellemzően puritán, ahol „...a kerítéstől az oltárig minden téglából van...A kívül-belül homogén, minta és textúra nélküli anyaghasználat és a zárt tömeg robusztus hatást, erős jelenlétet kölcsönöz az épületnek, a végletekig leegyszerűsített, kissé rideg belső térben az

otthonosságnak nyoma sincs.¹ A helyszín tehát ideális.

Darabosan túlbukdácsolva a protokolláris előjátékon, ideje szólnom Haász István műveiről is. A művész egy pályázatra benyújtott munkatervében már 2005-ben célul tűzte ki, hogy Bartók ezen sorozatát feldolgozva „a zeneivel analóg vizuális struktúrát akar létrehozni.” Tette ezt közel tíz éven keresztül, meg-megszakítva a zeneművek folyamatos hallgatását. A népzenei motívumok feszített tempója és tömörsége motiválta, inspirálta a művészt arra, hogy miniatűrakat készítsen Bartók után szabadon. Ám szó sincs itt illusztrációkról, sokkal inkább szuverén, önmagukban érvényes grafikákat láthatunk a nyers téglafalakon. Címadása tényszerű, a zeneszerző alliteráló kezdőbetűi után Bartók eredeti sorszámozása és az összes duó darabszáma áll (pl. BB 5-44, ami a *Tót nóta* zeneműre utal). A 10×10 cm-es munkákat a művész festetlen, sima fakeretbe installálta, mélyített paszpartúba ágyazta kettésével. Valószínűsíthető, hogy nem a duett-jellegre kívánt utalni, hanem így levegősebben, elegánsabban érzékelhetőek a művek. Technikailag van itt tus, linómetszet, pasztell, hullámpapír, kollázs, többször pedig ezek párban járnak (pl. több linómetszetét, kollázsát tussal „írja át”). A Svájcban állandó helyükre került eredeti művek helyett itthon giclée grafikai technikával készült, azonos méretű darabokat láthatunk. Tusrajzaiban a fekete alap-négyzetet hat egyenlő téglalapra osztja (BB 43-44) vagy kilenc egyforma négyzetet jelöl ki a képtérben (BB 34-44), van pedig, hogy tizenhat apróbb négyzetre bontja hálórendszerét (BB 17-44). Ezen művek közös jellemzője, hogy számos téglalap és négyzet fehéren, szabadon lélegzik, míg a központi fragmentumokban vízszintes vagy/és függőleges csíkozás, párhuzamos vonalkázás fut. Ezeket a parallel struktúrákat a négyzet sarkaiból indított, majd derékszögben megtörő egyenesekkel ellenpontozza, így adva ritmust vonalai rendszerének. Linómetszeteiben megjelennek a Haászra oly jellemző sárga színvariációk (BB 5-44; BB 8-44). A felszínen vastagabb fehér árkok, vájatok, rések futnak, melyek vonalvezetése párhuzamosan csatornázott vagy éppen trapézokat ad ki. Mindezeket felerősíti, hogy fehér vonalait

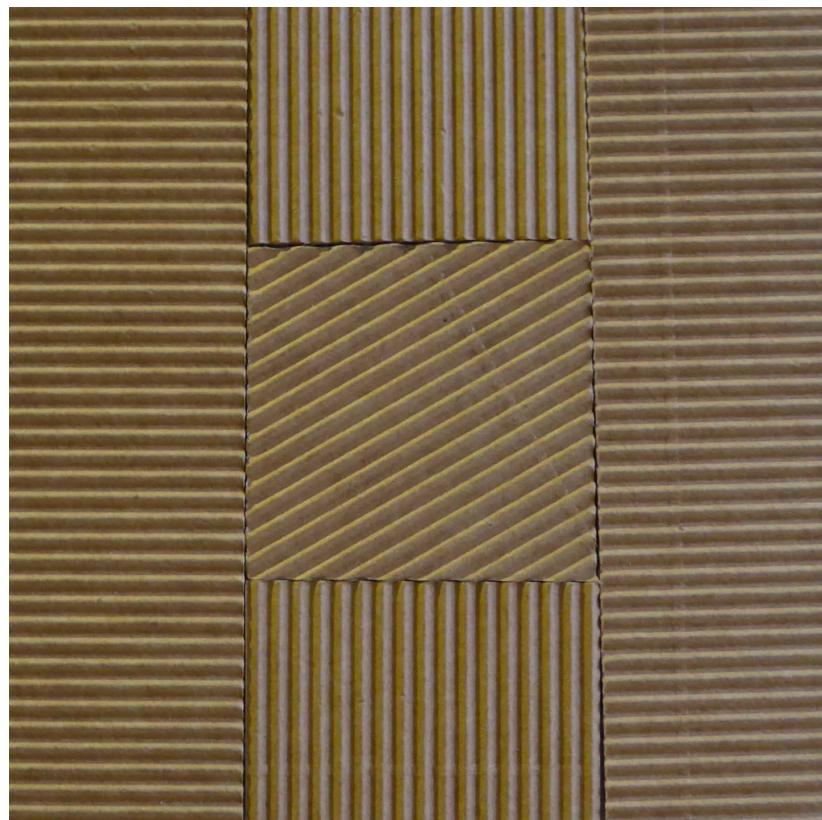
¹ In: Simon Viktória: *A kortárs evangélikus építészet sajátosságai*, DLA értekezés, Budapest, 2009)

Haász István
BB 5-44, 2007-2017, linómetszet, tus, 10×10 cm © Bertalan László

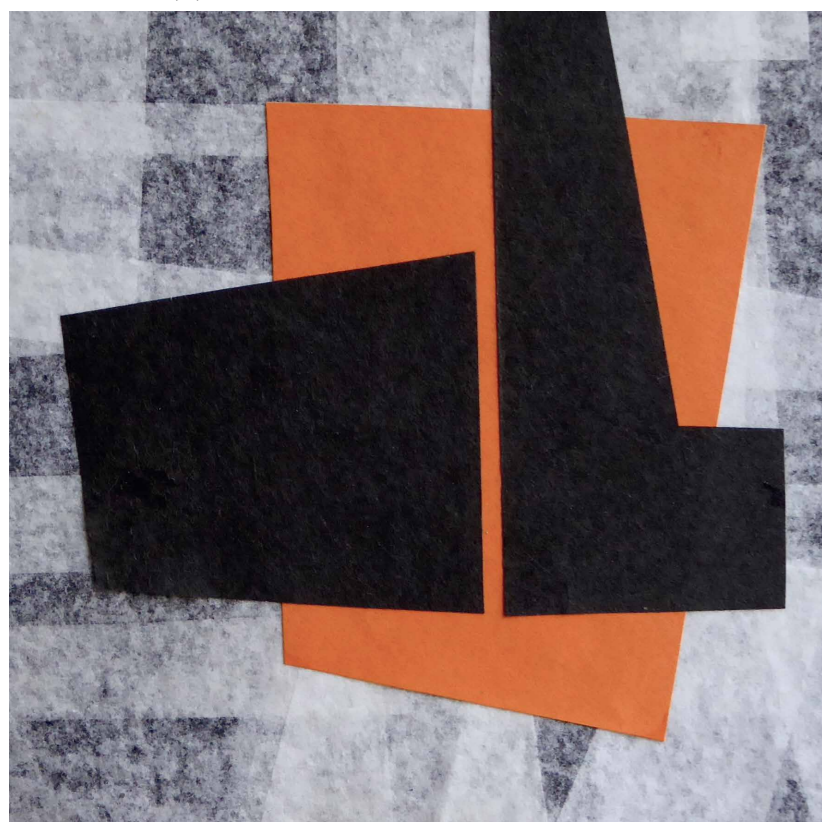

Haász István
BB 31-44, 2007-2017, kollázs, tus, 10×10 cm © Bertalan László

Haász István
BB 15-44, 2007-2017, hullámpapír, kollázs, 10 x 10 cm © Bertalan László

Haász István
BB 10-44, 2007-2017, papír, kollázs, 10 x 10 cm © Bertalan László

itt-ott fekete tus-léniákkal határolja, melyek vinklibe hajolva bemozgatják a képet. Az egyik fekete-fehér (és ezek szürkellő átmeneteit felvonultató) kollázsába szintén belenyúlt tussal, melyek így egymást transzparensen átfedő síkidomokat adnak ki (BB 31-44). Pasztelljei viszont – legyenek bár egy CD-borítónál is kisebbek – gazdagon kidolgozottak, hivalkodóan szépek (BB 1-44; BB 6-44; BB 26-44). A már ismerős horizontális-vertikális, ferdén vagy derékszögben megtörő vonalak által határolt területeken szitáló, párás, ködös, szfumátós mezők jelennek meg, világosodnak ki és sötétülnek el. Ezek az érzékeny-érzéki részletek felvetik a kérdést: geometriába hajló lírai absztrakcióval vagy pedig lírába tartó geometrikus absztrakcióval állunk-e szemben? A verbális dekódolás teljesen felesleges! Ezeket a munkákat nézni és átélni kell. Hullámpapírból hajtogatott művein megjelenik egy organikus, spirálosan kanyargó motívum (BB 7-44), egyféle „varrottas”, ami az alapanyag hullámzó felszínét fogja össze / választja szét. Másutt a hullámtaraj vízszintesen és függőlegesen futva osztja meg a képteret, hogy a mű centrumában átlósan dinamizálja a minimális beavatkozással készült művet (BB 15-44). Haász kollázsainak szín- és formavilága, textúrája és faktúrája pedig legkarakteresebben a művésznek a 90-es években festett vászon alapú, kollázsolt akril/olaj műveire emlékeztet. Az alap fekete-fehér-szürkés, geometrikus formákat egymás mellé rendelő szövetére Haász színes (sárga, narancs, zöld, stb.) lapokat applikál, melyeket fekete síkidomokkal párosít (BB 10-44; BB 40-44). Ezek a munkák feszített sorrendiséget, mértani hierarchiát és a nagyobb fragmentumok primátusát jelenítik meg. A halk háttér előtt hangosan ütközteti a mű „tábláit”. Táblákat mondog, hiszen Haásznál teljesen mindegy a mű mérete, ahogy Bartóknál lényegtelen a duettek időtartalma. A svájci bemutatón a koncert idejére a falra is kivetítették a miniatúrákat. Én a számítógépem képernyőjén nagyítottam a képeket, majd hitetlenkedve kellett megállapítanom, hogy azok „nem esnek szét”; színeinek konstellációja, motívumainak pozicionálása, a részletek kidolgozottsága ugyanolyan precíz, mint nagyméretű vászonképei esetében. Haász István miniatúra sorozata a bizonyosság arra, hogy a művész kis méretben is képes „nagyban gondolkodni.”

2019_2

SZÖLLŐSI-NAGY ANDRÁS

Wolsky András véletlen dinamikája

Három Hét Galéria, Budapest
2019. február 7 – február 27.

WOLSKY ANDRÁS újabb munkái szerves folytatását és részét képezik annak a vizuális kutatási programnak, amit a 90-es évek közepén kezdett el egy, ha úgy tetszik, determinisztikus rendszerterv mint szándékolt, előre átgondolt konstrukció, és az azt módosító véletlen együttes hatásának vizsgálatára. Ezek a kutatások vezettek a diplomamunkájában (1996) alkotott konceptuális műhöz, egy Budapesten megtett, a város közép-pontját jelentő helyről induló fizikailag kivitelezett véletlen bolyongás vizuális lenyomatához. Wolsky kockadobással, és egy ahhoz kapcsolódó, jól definiált irányítási algoritmussal (balra, jobbra, előre, hátra és még két lehetőség – vissza, illetve még egyszer az előző szám adta szabály szerint mozogva) tervezte meg a séta útvonalát. Ez egy valódi kísérlet volt a város leképezésére, a véletlen mintavételezés metodikájának alkalmazásával. Miután a város közepe messze nem a Kígyó utcában van, hanem a Népligetben, a véletlen úgy hozta, hogy a bozótosban többször is elsétált egy szolgálatban lévő prostituált előtt, akivel tudatnia kellett, hogy – hozzá hasonlóan – ő is dolgozik. Wolsky számára a determinált struktúra és a sztochasztikus (véletlen) hatás keveredése azóta is vizuális kutatásának központja. Mennyire irányítható a véletlen? És mi irányítható benne? A szórása, a korrelációs szerkezete, spektrális eloszlása, vagy egyéb valószínűségi jellemzői? A sáv széles: a semmi véletlent nem tartalmazó determinisztikus kompozíciótól, mint például egy négyzet forgatása vizuálisan kellemes helyzetekbe, egészen a tisztán véletlen fehér zajig, mint például a fej-vagy-írás szabály szerint rendezett negyven ezer fekete, illetve fehér négyzet alkotta imázs, à la Morellet. És mi mindennek az esztétikai jelentése? Mennyiben festői ez s mennyiben hideg kalkulálás? És mi van a két szélsőség között? Mi az, hogy strukturált sztochasztikus kép s mit jelent az, hogy dinamikus?

Wolsky ezekre a kérdésekre keres lehetséges válaszokat. Egy olyan nagyívű nemzetközi vizuális kísérlet részese és hiteles folytatója, ami száz éve kezdődött 1918-ban SOPHIE TAUEBER-ARP és HANS ARP „valószínűségi törvényszerűségeket követő” *Duo-Collages* (1918) sorozatával, bár

annak fontosságát akkoriban csak nagyon kevesen vették észre – ha egyáltalán észrevették.

Közbevetőleg megjegyzendő, hogy a dada is javában élt a véletlenel, de inkább az esetlegességgel s nem a véletlen, mint módszer tudatos alkalmazásával. Így van köze a véletlenhez HENRI MICHAUX, JACKSON POLLOCK, meg a többi gesztusművész munkásságának is.

Wolskynál a véletlen azonban nem esetlegesség, hanem tudatos része a képalkotás folyamatának és csakugyan beleillik az Arpok kezdte folyamatba. A *Duo-Collages* sorozat hatására és tulajdonképpen annak folytatásaként készítette FRANÇOIS MORELLET negyven évvel később első *Egy telefonkönyv páros és páratlan számaival követő háromszögek véletlen eloszlása* (*Répartition aléatoire de triangles suivant les chiffres pairs et impairs d'un annuaire telephone*) című híres sorozatát. Morellet így írt az alkalmazott módszerről: „A rend és rendetlenség házasítása és a kérdés, hogy melyik okozza melyiket, valamint hogy melyikük zavarja a másikat mindig is izgatott. ... Rájöttem, hogy a véletlen segíthet újraéleszteni (és felrázni) azokat a rendszereimet, amelyek – csücsülve babéraiakon – már békésen szunyókáltak. Imádtam a bosszantást, az irritációt, azokat